

NORGES HØYESTERETT

Den 20. juni 2012 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Stabel, Kallerud og Bergsjø i

HR-2012-01275-U, (sak nr. 2012/949), sivil sak, anke over kjennelse:

Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet (Regjeringsadvokaten
v/advokat Amund Noss
v/adv.flm. Jørgen Vangsnes)

mot

A (advokat Henning Borge)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse.
- (2) A fremsatte krav om oppreisning for uberettiget forfølgning, jf. straffeprosessloven § 447. Det ble krevd 3 000 kroner i oppreisning, jf. forskrift om standardsatser for oppreisning etter uberettiget straffeforfølgning § 2 og ytterligere oppreisning etter forskriftens § 4, nedad begrenset til 3 000 kroner. Statens sivilrettsforvaltning avsto kravet, og A reiste søksmål etter straffeprosessloven § 449 annet ledd. Søksmålet ble anlagt etter reglene om småkravprosess, jf. tvisteloven § 10-1 annet ledd bokstav a.
- (3) Oslo tingrett avsa 17. oktober 2011 dom med slik domsslutning:
  - "1. Staten v/Justis- og politidepartementet betaler kroner 10 000 i oppreisning til A med tillegg av forsinkelsesrente fra 26.3.2010 til betaling skjer.**
  - 2. Staten v/Justis- og politidepartementet plikter å betale A erstatning for saksomkostninger med kroner 72 581.**
  - 3. Oppfyllelsesfristen i forhold til punkt 1 og 2 er to uker fra dommens forkynnelse."**
- (4) Tingretten la til grunn at sakskostnadsspørsmålet ble regulert av tvisteloven § 10-5, men kom til at unntaksregelen i § 10-5 tredje ledd skulle anvendes.
- (5) Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet anket sakskostnadsavgjørelsen til Borgarting

lagmannsrett, som 27. mars 2012 avsa kjennelse med slik slutning:

"1. Anken forkastes.

2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler staten ved Justis- og beredskapsdepartementet til A 12 469 – tolv tusen fire hundre og sekstini – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen."

- (6) Lagmannsretten la til grunn at tvisteloven § 10-5 ikke kom til anvendelse i saker etter straffeprosessloven § 447, og vurderte spørsmålet etter tvisteloven kapittel 20.
- (7) *Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet* har anket lagmannsrettens kjennelse. Anken gjelder lovtolkningen. Det gjøres gjeldende at lagmannsretten har tolket straffeprosessloven § 450 feil når lagmannsretten legger til grunn at kostnadsbegrensningen i tvisteloven § 10-5 ikke får anvendelse i saker om erstatning for straffeforfølgning.
- (8) Lovens ordlyd, forarbeidene og reelle hensyn taler mot en slik lovtolkning som lagmannsretten har lagt til grunn.
- (9) Staten v/Justis- og beredskapsdepartementet har lagt ned slik påstand:

"1. Lagmannsrettens kjennelse oppheves.

2. Sakskostnader for Høyesterett tilkjennes ikke."

- (10) A har inngitt tilsvaret og gjort gjeldende at lagmannsrettens lovtolkning er riktig. Sterke reelle hensyn taler for at loven må tolkes slik at begrensningen i tvisteloven § 10-5 ikke får anvendelse.
- (11) A har lagt ned slik påstand:
- "Anken forkastes og A tilkjennes sakens omkostninger."**
- (12) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at utvalgets kompetanse er begrenset etter tvisteloven § 30-6. Anken gjelder lagmannsrettens lovtolkning. Dette kan utvalget prøve.
- (13) Spørsmålet er om lagmannsretten har tolket straffeprosessloven § 450 annet ledd riktig når den er kommet til at den særlige begrensningen i ansvaret for sakskostnader i tvisteloven § 10-5 ikke kommer til anvendelse i slike saker.
- (14) Etter tvisteloven § 10-5 annet ledd er hovedregelen at det ved småkravprosess, bortsett fra merverdiavgift, ikke kan gis erstatning for retts hjelp utgifter som overstiger 20 prosent av sakens tvistesum, likevel alltid inntil 2 500 kroner og aldri mer enn 25 000 kroner. En part kan imidlertid bli pålagt fullt ansvar for sakskostnadene blant annet hvis det "åpenbart uten grunn" er tatt til gjennmæle, se unntaksbestemmelsen i tredje ledd.
- (15) Saker om krav om erstatning eller oppreisning etter straffeforfølgning behandles etter reglene i tvisteloven, jf. straffeprosessloven § 449 annet ledd. Særlige bestemmelser om ansvar for sakskostnader er gitt i straffeprosessloven § 450 annet ledd, som har følgende ordlyd:

"Om sakskostnader ved behandling for retten gjelder reglene i tvisteloven kapittel 20, likevel slik at saksøkeren kan pålegges å erstatte statens sakskostnader bare dersom søksmålet var grunnløst."

(16) Lagmannsretten viste i sin begrunnelse til at reglene om erstatning og oppreisning for straffeforfølgning delvis ble lagt om i 2003. Siktete skulle ikke lenger uten videre ha dekket sine utgifter gjennom forsvareroppnevningen, i stedet skulle tvistemålslovens regler om sakskostnader gjelde. Spørsmålet var derfor om vedtakelsen av tvisteloven innebar en redusert rett til å få dekket fulle omkostninger i slike saker i tilfelle der kravet er på mindre enn 125 000 kroner, jf. tvisteloven § 10-1 annet ledd bokstav a.

(17) Lagmannsretten uttalte så:

"Tvisteloven § 20-5 inneholder i andre ledd en henvisning til § 10-5, som kommer til anvendelse ved småkrav. Det kan tale for at beløpsbegrensningene i § 10-5 kommer til anvendelse også i saker der en siktet når fram med et krav om erstatning/oppreisning etter uberettiget forfølgning. Etter lagmannsrettens syn kreves det imidlertid klarere holdepunkter før straffeprosesslovens henvisning til tvisteloven kapittel 20 kan anses å omfatte også denne videre henvisningen til § 10-5. I saker der siktete ikke har hatt noe økonomisk tap av betydning eller det kun er aktuelt å tilkjenne oppreisning, vil kravet normalt være under 125 000 kroner. Samtidig kan oppreisning ha en viktig ideell betydning for den som mener seg utsatt for uberettiget strafforfølgning. Endringen i samband med ikrafttreddelsen av tvisteloven fremstår som redaksjonell, og det ville vært nærliggende at lovgiver uttrykkelig hadde kommentert det dersom man mente å begrense retten til å få dekket sine omkostninger når den som har vært utsatt for uberettiget strafforfølgning vinner fram på mer enn uvesentlige punkter i sak for domstolen. Det er sparsomt med veiledende rettspraksis. Lagmannsretten nevner likevel at Borgarting lagmannsrett i sak LB-2008-32040 uten videre har lagt til grunn at sakskostnader skulle tilkjennes uten beløpsbegrensninger som tvisteloven § 10-5 i sak der en tidligere siktet ble tilkjent mindre enn 125 000 kroner i erstatning og oppreisning."

(18) Etter utvalgets syn er dette ikke uttrykk for en riktig lovforståelse. Straffeprosessloven § 450 annet ledd viser uttrykkelig til tvisteloven kapittel 20. Etter tvisteloven § 20-5 om utmåling av erstatning for sakskostnader er hovedregelen etter første ledd at alle partens nødvendige kostnader som ikke særlige regler gir grunnlag for å unnta, i utgangspunktet skal dekkes. I § 20-5 annet ledd heter det imidlertid:

"(2) I forlikrådet gis erstatning for sakskostnader bare innenfor rammen av § 6-3, og for saker behandlet etter reglene for småkravprosess bare innenfor rammen av § 10-5. ... ."

(19) Henvisningen er klar og uten reservasjoner. Det er etter utvalgets syn ingen holdepunkter for at straffeprosesslovens henvisning til kapittel 20 ikke også omfatter § 20-5 annet ledd. Som lagmannsretten påpeker, er tapet ved uberettiget forfølgning i mange tilfeller lavere enn 125 000 kroner, særlig der det bare er aktuelt med oppreisning. Samtidig kan kravet om oppreisning ha en viktig ideell betydning for den som er rammet. Etter utvalgets oppfatning er det likevel ikke grunnlag for å behandle krav etter straffeprosessloven kapittel 31 annerledes enn andre erstatnings- og oppreisningskrav. Som påpekt i NOU 2001:32 Bind A side 338-339, var formålet med småkravprosessen å skape en god proporsjonalitet mellom krav og utgifter til behandling, og der beregningen av tvistesummen skal skje etter reglene i kapittel 17. Det er ikke omstridt at oppreisningskrav primært anses som formueskrav i den forbindelse, jf. Schei m.fl., Tvisteloven side 728.

(20) Utvalget bemerker videre at avgjørelse for krav om erstatning eller oppreisning etter straffeprosessloven kapittel 31 er delegert til Statens sivilrettsforvaltning. Siktete har etter § 450 første ledd rett til fritt rettsråd uten behovsprøving etter rettshjelploven § 11. Ordningen med erstatning og oppreisning etter strafforfølgning var vel kjent da tvisteloven ble innført, og kan ikke sies å være utenfor kjerneområdet av de typer krav som skulle omfattes av ordningen med småkravprosess. Utvalget bemerker videre at tvisteloven § 10-1

tredje ledd bokstav d åpner for at saker som i utgangspunktet er under beløpsgrensen, kan behandles etter de vanlige prosessregler.

- (21) Lagmannsrettens avgjørelse bygger etter dette på en uriktig lovtolking, og må derfor oppheves.
- (22) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

Lagmannsrettens kjennelse oppheves.

Knut H. Kallerud
(sign.)

Ingse Stabel
(sign.)

Per Erik Bergsjø
(sign.)

Riktig utskrift: